

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24 00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04, 29-35-69
ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41
TELEFON DYŻURNY: 21-34-34

BD/126/6/87

PODSTAWOWA ORGANIZACJA PARTYJNA
W OPINII PRACOWNIKÓW GOSPODARKI USPOŁECZNIONEJ

Komunikat z badań

Maj 1987 r.

W marcu 1987 roku Centrum Badania Opinii Społecznej przeprowadziło sondaż pod hasłem "Aktualności - perspektywy - problemy"¹ celem poznania opinii społeczeństwa o aktualnych wydarzeniach i zjawiskach w życiu społecznym, politycznym i gospodarczym kraju. Kilka pytań dotyczyło sposobu postrzegania i oceny przez respondentów podstawowych organizacji partyjnych PZPR. Analizę odpowiedzi ogółu badanych na te pytania przedstawiono w odrębnym komunikacie². Opracowanie niniejsze skupia się na wypowiedziach pracowników gospodarki uspołecznionej - grupy ważnej ze względów gospodarczych, społecznych i politycznych. Stanowili oni 59,6% ogółu badanych /893 osoby/, podczas gdy rolnicy indywidualni 10,9% /163 osoby/, właściciele prywatnych zakładów 4,4% /65 osób/. Liczna była także grupa niepracujących - 25,1% /375 osób/.

1. POP wśród instytucji i organizacji działających w miejscu zamieszkania

Miejsce POP i jej pozycję na tle innych instytucji szczebla lokalnego ustaliliśmy na podstawie opinii respondentów o tym, czy jest postrzegana jako wpływowa w miejscu ich zamieszkania oraz czy darzą ją zaufaniem. Przyjeliśmy przy tym, że respondent deklaruje zaufanie do określonej instytucji lub organizacji, jeśli jest przekonany, że dobrze służy ona mieszkańcom gminy, dzielnicy lub miasta i jej działalność jest zgodna z ich interesami. Rozkład procentowy wypowiedzi w tych kwestiach zawiera tabela 1.

¹ Badanie zrealizowano na 1500-osobowej próbie udziałowej dorosłej ludności Polski /1499 wywiadów/.

² Podstawowa organizacja partyjna PZPR w opinii społecznej. Komunikat z badań. CBOS, maj 1987.

Tabela 1

w procentach

Instytucje i organizacje	Badani /ogółem 893 osoby/							
	okazu- jący zaufa- nie	nie oka- zujący zaufania	nie ma- jący zdania	postrzegający wpływ			nie ma- jący zdania na temat wpływu	
				duży lub bardzo duży	średni	mały lub żaden		
Naczelnik /gminy, mia- sta, dzielnic/	58,1	13,6	27,7	38,1	29,2	17,8	14,9	
Rada narodowa /gminna, miejska,dzielnicowa/	56,9	12,2	31,0	28,8	32,0	23,4	15,8	
Podstawowa organizacja partyjna PZPR	34,1	21,0	45,0	22,2	24,3	28,8	24,7	
Komitet PZPR /gminny, miejski,dzielnicowy/	37,4	18,7	43,9	29,9	23,3	23,2	23,6	
Rada PRON /gminna,miej- ska, dzielnicowa/	34,0	15,8	50,2	15,3	21,8	31,6	31,3	
Urząd spraw wewnętrznych, jednostka Milicji Obywa- tejskiej	59,5	19,8	20,8	37,0	30,2	18,4	14,4	
Komitet gminny ZSL	23,0	5,6	71,4	9,8	14,1	22,5	53,5	
Proboszcz, księża, parafia	68,6	9,9	21,5	38,0	26,0	21,8	14,2	

Dane przedstawione w tabeli 1 wskazują, że na tle instytucji i organizacji działających w gminie, mieście lub dzielnicy pozycja POP jest raczej niska. Instytucjami wpływowymi, darzonymi przez mieszkańców zaufaniem są na szczeblu lokalnym: naczelnik, rada narodowa, proboszcz i jednostka milicji. Instancje partyjne pozostają nieco w cieniu. Nieznacznie wyżej niż POP sytuuje się komitet PZPR/gminny, miejski lub dzielnicowy. Badani okazują mu nieco większe zaufanie, a także przypisują mu większy wpływ na to, co dzieje się w miejscu zamieszkania. Sugerowałyoby to, w życiu miasta, gminy czy dzielnicy POP nie odgrywa, zdaniem większości badanych, bardzo istotnej roli i nie jest szczególnie widoczna.

W wypowiedziach dotyczących zarówno zaufania do POP i komitetu PZPR /gminnego, miejskiego, dzielnicowego/, jak i oceny wpływu tych instancji zwraca uwagę znaczny odsetek odpowiedzi "trudno powiedzieć" /tab.2/. Świadczy on o niewielkim zainteresowaniu badanych działalnością instancji PZPR w miejscu zamie-

Tabela 2

w procentach

Grupy badanych	Badani /ogółem 1499 osób/						
	oka- zuja- cy POP zau- fa- nie	nie oka- zuja cy POP zau- fa- nia	nie maja cy zda- nia	Postrzegający wpływ POP			nie maja cy zda- nia
				bar- dzo duży lub duży	śre- dni	mały lub ża- den	
Pracownicy gospo- darki uspołecz- nionej	34,1	21,0	45,0	22,2	24,3	28,8	24,7
Prywatna inicja- tywa	21,5	16,9	61,5	21,5	16,9	24,6	36,9
Rolnicy indywi- dualni	34,6	17,9	47,5	19,0	19,6	30,1	31,3
Niepracujący	25,7	16,8	57,5	20,2	17,5	22,1	40,2
Ogółem	31,5	19,4	49,1	21,3	21,8	27,1	29,8

szkania. Warto jednak zauważyć, że wśród pracowników gospodarki uspołecznionej odsetki odpowiedzi "trudno powiedzieć" na oba omawiane pytania są nieco mniejsze niż wśród badanych zatrudnionych w innych sektorach gospodarki. Zatrudnieni w gospodarce uspołecznionej znacznie częściej niż niepracujący i właściciele prywatnych zakładów deklarują zaufanie do POP, niemniej relatywnie często są wobec niej nieufni.

2. Opinie o roli POP w rozwiązywaniu problemów w miejscu zamieszkania i zakładzie pracy

W maju 1986 r. przed X Zjazdem PZPR poprosiliśmy badanych o ocenę aktywności PZPR we własnym zakładzie pracy³. Było to pytanie otwarte, respondenci mogli więc wypowiadać się z różnych punktów widzenia. Kryteriami wyraźnie sprecyzowanych ocen były: aktywność organizacji partyjnej oraz jej stosunek do problemów pracowników. Wypowiedzi podzieliliśmy na:

- pozytywne - 18,2% /najbardziej typowe wypowiedzi: "dobrze działają", "aktywnie działają", "organizacja partyjna jest bardzo potrzebna", "działalność bardzo korzystna", "staje w obronie robotników", "pomaga ludziom", "zachęca do lepszej pracy", "wytyka obiboków", "podnosi dyscyplinę pracy"/;

- negatywne - 29,7% /typowe wypowiedzi: "organizacja bez znaczenia, nie odgrywa żadnej roli", "należy do niej mało ludzi", "istnieje, aby być", "nic by się nie zmieniło, gdyby jej nie było", "zajmuje się tylko swoimi sprawami", "popierają tylko swoich", "dużo gadania, mało roboty"/;

- nie zawierające ani wyraźnej oceny pozytywnej, ani negatywnej - 14,7% /typowe wypowiedzi: "niezbyt prężna", przeciętna organizacja", "jest głównie organem doradczym dyrekcji", "zajmuje się głównie przygotowaniem prac społecznych i oficjalnych uroczystości"/.

Na temat organizacji partyjnej we własnym zakładzie pracy nie miało zdania 34,8% badanych.

³ Badanie pod hasłem "Problemy Polski 1986", zrealizowane na reprezentatywnej próbie udziałowej pracowników gospodarki uspołecznionej - 991 osób. Wyniki zostały omówione w komunikacie - Przed X Zjazdem PZPR Opinie o sytuacji politycznej i gospodarczej. CBOS, czerwiec 1986 r.

W marcu 1987 roku poprosiliśmy respondentów o ocenę aktywności POP w rozwiązywaniu ważnych problemów dotyczących zakładu i miejsca zamieszkania oraz jej roli w zwalczaniu nieprawidłowości i negatywnych zjawisk w życiu społecznym i politycznym. O to, czy POP w zakładzie pracy podejmuje ważne sprawy środowiska i stara się uczestniczyć w ich rozwiązywaniu, pytaliśmy wyłącznie pracowników gospodarki uspołecznionej. Rozkład procentowy odpowiedzi na to pytanie przedstawia się następująco⁴:

Tak i na ogół robi to skutecznie	6,7	} 29,7
Tak, chociaż nie zawsze skutecznie	23,0	
Raczej nie dostrzegam skutecznych działań	32,4	} 39,3
Nigdy nie podejmuje działań na rzecz rozwiązania rzeczywiście ważnych spraw środowiska	6,9	
Trudno powiedzieć	31,0	

W wypowiedziach dotyczących działalności POP na terenie zakładu stosunkowo mały jest odsetek ocen skrajnie pozytywnych lub krytycznych, wyraźnie jednak przeważają opinie krytyczne. Podobnie kształtują się oceny działalności podstawowych organizacji partyjnych w miejscu zamieszkania respondentów. Na pytanie, czy podejmują one ważne sprawy środowiska i starają się uczestniczyć w ich rozwiązywaniu pracownicy gospodarki uspołecznionej odpowiadali:

Tak i na ogół robi to skutecznie	3,3	} 19,7%
Tak, chociaż nie zawsze skutecznie	16,4	
Raczej nie dostrzegam skutecznych działań	23,0	} 30,2%
Nigdy nie podejmuje działań na rzecz rozwiązania rzeczywiście ważnych spraw środowiska	7,2	
Trudno powiedzieć	50,2	

Odpowiedzi ogółu badanych na to samo pytanie przedstawiono w tabeli 3.

⁴ Wyniki te różnią się nieznacznie od zaprezentowanych w cytowanym komunikacie - Podstawowa organizacja partyjna w opinii społecznej. Szczegółowa analiza wykazała, że na pytanie to odpowiedziały 52 osoby, których ono nie dotyczyło. Ich wypowiedzi zostały tu wyłączone.

Tabela 3

w procentach

Grupy badanych	Odpowiedzi badanych /ogółem 1499 osób/		
	tak lub raczej tak	raczej nie lub nie	trudno po- wiedzieć
Pracownicy gospodarki uspołecznionej	19,6	30,2	50,2
Prywatna inicjatywa	9,2	35,4	55,4
Rolnicy indywidualni	16,0	23,5	60,5
Niepracujący	15,0	15,8	69,2
Ogółem	17,6	26,1	56,3

Na pytanie: "Czy Pana/i/ zdaniem POP w zakładzie, w którym Pan/i/ pracuje, lub w Pana/i/ miejscu zamieszkania podejmuje walkę ze złem, z nieprawidłowościami w naszym życiu społeczno-politycznym"? pracownicy gospodarki uspołecznionej odpowiedzieli następująco:

Zdecydowanie tak	7,4	} 34,8%
Raczej tak	27,4	
Raczej nie	25,9	} 32,7%
Zdecydowanie nie	6,8	
Trudno powiedzieć	32,5	

Warto zauważyć, że opinie tej grupy badanych są bardzo podzielone: prawie tyle samo jest oceniających krytycznie, pozytywnie i wstrzymujących się od głosu. Pracownicy gospodarki uspołecznionej znacznie rzadziej niż zatrudnieni w innych sektorach odpowiedzieli "trudno powiedzieć" - tabela 4. Relatywnie często deklarują oni pozytywne nastawienie do POP. Są także jedyną wśród ogółu badanych grupą, w której wypowiedzi pozytywne nieznacznie przeważają nad krytycznymi.

Tabela 4

w procentach

Grupy badanych	Odpowiedzi badanych /ogółem 1499 osób/		
	tak lub raczej tak	raczej nie lub nie	trudno po- wiedzieć
Pracownicy gospodarki uspołecznionej	34,8	32,7	32,5
Prywatna inicjatywa	13,8	35,4	50,8
Rolnicy indywidualni	18,8	31,9	49,4
Niepracujący	16,1	20,5	63,4
Ogółem	27,5	29,7	42,8

W odpowiedziach badanych dotyczących oceny aktywności POP można zauważyć kilka charakterystycznych tendencji:

1. Przy ocenach działalności POP spotykamy się zazwyczaj ze znacznym odsetkiem odpowiedzi "trudno powiedzieć". Wielkość tego odsetka w przypadku organizacji partyjnej w zakładach była wśród pracowników gospodarki uspołecznionej podobna w roku 1986 i w roku bieżącym - nie miało zdania około 30% badanych.

2. Odsetek odpowiedzi "trudno powiedzieć" wśród pracowników gospodarki uspołecznionej jest zazwyczaj mniejszy niż w grupach zatrudnionych w innych sektorach. Znacznie rzadziej spotkaliśmy się z brakiem zdania w przypadku oceny POP w zakładzie pracy niż w miejscu zamieszkania. Sugerowałoby to, że działalność POP w zakładzie pracy jest przez znaczną część zatrudnionych zauważana i poddawana ocenie. Tymczasem w gminie, dzielnicy czy mieście uwaga mieszkańców zainteresowanych problemami życia społecznego i politycznego skupia się raczej na aktywności komitetu PZPR.

3. W opiniach badanych o POP dominują raczej głosy krytyczne. Wyjątkiem są odpowiedzi pracowników gospodarki uspołecznionej na pytanie, czy POP podejmuje walkę ze złem. Wydaje się to o tyle zaskakujące, że ci sami badani na ogół krytycznie oceniali aktywność POP w podejmowaniu i rozwiązywaniu ważnych problemów zakładu. Nasuwa się hipoteza, że respondenci są skłonni bardziej pozytywnie oceniać intencje POP niż skutki jej

działań. Pytając czy POP podejmuje ważne problemy zakładu lub miejsca zamieszkania i stara się uczestniczyć w ich rozwiązywaniu, proszono o ocenę zarówno intencji, jak i skutków działania. Z kolei pytanie o udział POP w zwalczaniu nieprawidłowości w większym stopniu dotyczyło intencji i zamiarów niż skutków. Stąd w pierwszym przypadku w wypowiedziach badanych pracowników gospodarki uspołecznionej dominował krytycyzm, w drugim zaś nieznacznie przeważały opinie pozytywne.

3. Społeczne i polityczne uwarunkowania oceny POP

Analizując wyniki sondaży, staraliśmy się ustalić, czy istnieje zależność między zaufaniem do POP a oceną jej aktywności /tab.5/. Pracownicy gospodarki uspołecznionej darzący POP zaufaniem w większości są przekonani, że w ich zakładzie pracy lub miejscu zamieszkania zwalcza ona przejawy zła, natomiast nieufni wobec POP na ogół nie dostrzegają takich działań. Znaczna część spośród tych, którzy nie zajęli stanowiska w sprawie swego zaufania do POP, nie miała zdania także na temat walki organizacji partyjnej z nieprawidłowościami.

Tabela 5

w procentach

Badani	Odpowiedzi na pytanie: "Czy Pana/i/ zdaniem POP PZPR w zakładzie, w którym Pan/i/ pracuje, lub w Pana/i/ miejscu zamieszkania podejmuje walkę ze złem, nieprawidłowościami w naszym życiu społeczno-politycznym?"		
	tak lub raczej tak	raczej nie lub nie	trudno powiedzieć
Okazujący POP zaufanie	57,5	19,9	22,6
Nie okazujący POP zaufania	22,3	57,6	20,1
Nie mający zdania	23,2	31,0	45,8

Przy występowaniu zależności pomiędzy odpowiedziami na dwa pytania dotyczące stosunku do POP można wyodrębnić cztery typy nastawień badanych do tej organizacji:

Tabela 6

w procentach

Cechy badanych	Badani /ogółem 893 osoby/			
	nastawieni do POP		nie mający zdania	nie mający jednoznacznego nastawienia
	pozytywnie	krytycznie		
Płeć:				
- mężczyźni	21,7	12,9	17,5	47,8
- kobiety	17,2	10,7	23,5	48,6
Wiek:				
- do 25	15,6	9,2	27,0	48,2
- 26-35	17,0	11,9	21,4	49,7
- 36-45	18,2	12,6	15,7	53,5
- 46-55	26,2	15,7	18,3	39,5
- 56 i więcej lat	22,7	6,8	20,5	50,0
Miejsce zamieszkania:				
- wieś	20,4	14,3	18,2	47,1
- miasto:				
- do 50	19,3	11,2	19,8	49,7
- 51-200	18,4	13,2	23,0	45,4
- powyżej 200 tys.mieszkańców	18,1	8,8	21,2	51,8
Wykształcenie:				
- podstawowe	19,1	11,5	23,4	46,0
- zasadnicze zawodowe	20,9	10,0	20,4	48,7
- średnie i pomaturalne	19,0	12,1	20,9	48,0
- wyższe	18,3	15,0	13,3	53,3
Przynależność do związków zawodowych przed 13 grudnia 1981 r.				
- NSZZ "Solidarność"	16,8	13,9	18,2	51,1
- inne związki zawodowe	30,8	10,1	15,4	43,6
- nie należał	14,3	11,5	25,0	49,2
Przynależność do organizacji społeczno-politycznych				
- należy do PZPR	46,2	9,5	5,7	38,6
- należy do innych organizacji	16,2	15,6	15,9	52,3
- nie należy do żadnej organizacji	11,5	10,0	29,7	48,8
Stosunek do religii:				
- wierzący i praktykujący	17,6	11,0	21,6	49,7
- wierzący i niepraktykujący	26,3	14,6	19,7	39,4
- niewierzący	22,9	14,5	12,0	50,6
Zainteresowanie polityką				
- bardzo duże i duże	30,5	15,6	14,7	39,1
- średnie	19,2	11,9	16,2	52,7
- małe i brak	10,7	8,3	33,1	47,9

1/ pozytywne /19,3% badanych pracowników gospodarki uspołecznionej/ - darzy POP zaufaniem i przekonani, że podejmuje ona walkę ze złem;

2/ krytyczne /11,9%/ - nie okazujący POP zaufania i nie dostrzegający przejawów jej walki ze złem;

3/ obojętne /20,4%/ - nie mający zdania w sprawie zaufania do POP i prowadzonej przez nią walki z nieprawidłowościami;

4/ ambiwalentne /48,4%/ - niekonsekwentnie odpowiadający na oba pytania.

Dane zawarte w tabeli 6 pozwalają zorientować się, jak często poszczególne typy nastawień wobec POP występują w podgrupach badanych wyodrębnionych ze względu na ich cechy.

Nastawienie pozytywne wobec POP występuje szczególnie często wśród badanych, którzy: przed 13 grudnia 1981 r. należeli do innych niż NSZZ "Solidarność" związków zawodowych; należą do PZPR; są niewierzący lub wierząc nie praktykują religijnie, interesują się polityką. Nastawienie wobec POP różnicują szczególnie zmienne o charakterze politycznym. Można zatem sądzić, że stosunek do tej organizacji związany jest z postawą wobec istniejącego w naszym kraju systemu politycznego. Dane zawarte w tabeli 7 hipotezę tę bardzo uprawdopodobniają.

Tabela 7

w procentach

Opinie o systemie władzy w Polsce	Badani /ogółem 893 osoby/			
	nastawienie wobec POP		nie mający zdania	nie mający jednoznacznego nastawienia
	pozytywne	krytyczne		
Jest dobry i w zasadzie nie wymaga zmian	15,0	0,9	3,8	5,3
Jest w zasadzie dobry, choć pewne zmiany byłyby potrzebne	64,2	25,5	45,1	45,9
Wykazuje wiele nieprawidłowości. Konieczne są duże zmiany	18,5	58,8	35,7	39,2
Jest zły. Byłoby z korzyścią dla wszystkich, gdyby całkowicie go zmienić	1,7	15,1	9,9	7,2
Trudno powiedzieć	0,6	0,0	5,5	2,3

4. Członkowie POP w opinii pracowników gospodarki uspołecznionej

Sposobem postrzegania i oceną członków PZPR przez pracowników gospodarki uspołecznionej interesowaliśmy się we wspomnianym już badaniu z 1986 r.⁵. Pytaliśmy wówczas respondentów, co sądzą o członkach PZPR znanych im z zakładu pracy oraz jakie według nich motywy decydują o przynależności do PZPR.

Wypowiedzi o członkach partii, z którymi badani stykają się w swoim zakładzie pracy, pogrupowaliśmy następująco:

- zawierające oceny pozytywne - 24,3% /najbardziej typowe wypowiedzi: "dobrzy pracownicy" - 10,6%; "aktywni społecznicy", "zaangażowani w życie środowiska" - 9,1%; "koleżeńscy", "lojalni", "można na nich liczyć" - 4,6%; "uczciwi" - 4,2%; "lubię ich", "cenię" - 5,7%;

- zawierające oceny negatywne - 16,8% /typowe wypowiedzi: "karierowicze, lizusy", "myślą głównie o karierze i stanowiskach" - 6,5%; "dużo mówią, mało robią", "ich aktywność nie przynosi widocznych pożytków" - 6,0%; "myślą głównie o korzyściach materialnych" - 3,1%;

- nie zawierające ani wyraźnej oceny pozytywnej, ani negatywnej - 31,4% /typowe wypowiedzi: "ludzie jak wszyscy", "ani lepsi, ani gorsi" - 20,6%; "reprezentują różne postawy", "jedni są aktywni, inni bierni" - 6,1%; "większość to uczciwi ludzie, ale zdarzają się karierowicze" - 2,9%; "większość należy bo należy, ale część jest naprawdę zaangażowana", "zdarzają się uczciwi" - 3,0%.

Na temat członków PZPR we własnym zakładzie pracy nie miało zdania 22,5% badanych.

Opinie o członkach partii w ogóle były zawarte w odpowiedziach na pytanie otwarte: "Dlaczego Pana/i/ zdaniem ludzie należą do PZPR?"

Podobnie jak uprzednio wypowiedzi respondentów podzieliśmy na:

⁵ Przed X Zjazdem PZPR., wyd.cyt.

- pozytywne - 23,8% /typowe opinie: "chcą urzeczywistniać ideały, w które wierzą" - 13,4%; "chcą być aktywni w życiu społecznym i politycznym" - 7,9%; "przynależność do PZPR daje możliwość wpływu na życie społeczne i polityczne" - 6,0%;

- negatywne - 44,1% /typowe wypowiedzi: "dążą do zdobycia wyższych stanowisk i dochodów" - 29,9%; "chcą ułatwić sobie życie" - 10,3%; "bo istnieją naciski, żeby zapisywać się do PZPR" - 8,4%;

- nie zawierające wyraźnej oceny ani pozytywnej, ani negatywnej - 28,3% /typowe wypowiedzi: "część z wyboru i wewnętrznej potrzeby, a część z myślą o korzyściach" - 14,7%, "większość dla kariery, ale część z przekonania - 11,6%; "większość wierzy w ideały socjalistyczne, a część wstąpiła, bo musiała" - 3,1%.

Nie miało zdania w tej kwestii 7,3% badanych.

Przytoczone wyniki pozwoliły na wyodrębnienie dwóch stereotypów członka PZPR funkcjonujących wśród badanych pracowników gospodarki uspołecznionej. W stereotypie pozytywnym na plan pierwszy wysuwa się ideowość i chęć bezinteresownej działalności społecznej. Stereotyp negatywny jest odwróceniem pozytywnego: interesowność, zapisywanie się do partii ze względu na korzyści materialne - czyli instrumentalne traktowanie przynależności do PZPR. Porównanie ocen członków partii w ogóle z ocenami partyjnych znanych z zakładu pracy wskazuje na neutralizowanie negatywnego stereotypu. Członkowie PZPR znani z miejsca pracy to - zdaniem pracowników gospodarki uspołecznionej badanych w roku 1986 - "dobrzy aktywiści" lub "ludzie jak wszyscy". Neutralizacja ta wiąże się równocześnie ze zmianą kryteriów oceny. Znanych z zakładu pracy oceniano jako ludzi, mniejszą uwagę przywiązując do ich przynależności partyjnej i aktywności w roli członków PZPR. W negatywnych wypowiedziach o znanych członkach PZPR powtarzały się stereotypowe formuły typu "karierowicze", "dużo mówią, mało robią" itp.

W sondażu przeprowadzonym w marcu 1987 r. powróciliśmy do problemu postrzegania i oceny członków PZPR. Badanym przeczytano jedenaście różnych opinii o członkach POP z prośbą o ocenę, czy trafnie charakteryzują one postawy znanych im osobście członków tej organizacji - tabela 8.

Tabela 8

w procentach

Opinie o członkach POP	Badani /ogółem 893 osoby/		
	uznający opinię		nie ma- jący zdania
	za tra- fną	za nie- trafną	
Dobrzy, solidni pracownicy	59,6	23,3	17,0
Dużo gadają, mało robią	51,3	36,8	11,9
Uczciwi, porządni ludzie	56,8	25,2	18,0
Co innego mówią na zebra- niach, co innego w domu	48,9	20,6	30,5
Aktywni, zaangażowani w sprawy zakładu /miejsco- wości/	46,7	33,7	19,5
Działają w partii głównie dlatego, żeby się dobrze urządzić, ustawić	46,6	36,6	16,9
Wrażliwi na sprawy innych ludzi, reagują, gdy komuś dzieje się krzywda	39,8	41,3	18,9
Mają skryształizowane socja- listyczne lub komunistyczne poglądy	25,4	38,6	36,0
Wrażliwi na sprawy społecz- ne, reagują, gdy dostrzegają przejawy zła, niespra- wiedliwości, nieprawidłowo- ści	40,7	39,2	20,1
Należą bez przekonania - bo tak wypada lub jest wygod- nie	47,3	29,4	23,3
Należą do partii dlatego, że ich nakłoniono, że nie potrafili odmówić, gdy ich namawiano	30,2	37,5	32,3

Badani często unikali wyrażania swojego zdania o opiniach odnoszących się do prywatnego życia i poglądów członków POP. Świadczą o tym duże odsetki odpowiedzi "trudno powiedzieć" w przypadku takich opinii, jak "Co innego mówią na zebraniach, co innego w domu" /30,5%/, "Mają skryształizowane socjalistyczne lub komunistyczne poglądy" /36,9%/.

Rozkłady odpowiedzi na pozostałe punkty pytania potwierdzają tendencję pojawiającą się w badaniu sprzed roku. Wyraźnie dominują pozytywne oceny członków POP jako ludzi i pracowników. Większość /59,6%/ jest przekonana, że członkowie POP to "dobrzy, solidni pracownicy", 56,8% - że "uczciwi, porządni ludzie". Opinie pozytywne przeważają w wypowiedziach dotyczących autentyczności społecznego zaangażowania członków POP. Gdy jednak mowa o motywach przynależności do PZPR, wyraźnie zaznacza się stereotyp negatywny. Znaczna część badanych sądzi, że partyjni traktują członkostwo w PZPR instrumentalnie, jako sposób na urządzenie się w życiu.

Zadaliśmy sobie pytanie, czy oceny członków PZPR są związane z nastawieniem do POP. Wybraliśmy w tym celu dwie opinie o członkach PZPR. Pierwsza charakteryzuje ich jako pracowników, druga jest zgodna z obiegowymi zarzutami wysuwanymi wobec członków PZPR. W tabeli 9 przedstawiono rozkłady wypowiedzi respondentów co do trafności tych opinii w podziale na grupy o różnym nastawieniu wobec POP.

Tabela 9

w procentach

Ocena trafności opinii o członkach POP	Badani /ogółem 893 osoby/			
	nastawienie do POP		nie mający zdania	nie mający jednoznacznego nastawienia
	pozytywne	krytyczne		
Dobrzy, solidni pracownicy				
Tak	90,1	34,9	50,0	57,6
Nie	5,8	52,8	17,6	25,5
Trudno powiedzieć	4,1	12,3	32,4	16,9
Działają w partii głównie dlatego, aby się dobrze urządzić, ustawić				
Tak	20,9	78,3	44,0	50,1
Nie	69,2	17,0	21,4	34,7
Trudno powiedzieć	9,9	4,7	34,6	15,2

Dane zawarte w tabeli 9 świadczą o istnieniu prawidłowości, której można się było spodziewać: badani o nastawieniu pozytywnym w większości zgadzają się z pozytywnymi opiniami o członkach POP, nastawieni zaś krytycznie uznają za trafne opinie negatywne. Interesujące są odpowiedzi badanych nie mających zdania oraz określonego nastawienia do POP. Ludzie ci, bez nastawienia pozytywnego, ale też bez wyraźnych uprzedzeń, w znacznej części uznają za trafne krytyczne opinie o motywach przynależności członków POP do partii. Równocześnie często przyznają, że członkowie POP to dobrzy, solidni pracownicy. Można zatem sądzić, że w społecznej ocenie członków partii bardzo często osobiste /nierzadko pozytywne/ doświadczenia badanych zderzają się z obiegowymi stereotypami.